

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ___ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«Удосконалення імпортової діяльності підприємства галузі
виноробства (на прикладі ТОВ «Винфорт»)»**

Виконавець:

студентка ФМЕ, гр. 64

Носкачова Євгенія Олексіївна

/підпис/

Науковий керівник:

канд. економ. наук, доцент

Уханова Інна Олегівна

/підпис/

ОДЕСА – 2019

АНОТАЦІЯ

Носкачова Євгенія Олексіївна, «Удосконалення імпортої діяльності підприємства галузі виноробства (на прикладі ТОВ «Винфорт»)»,

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою
«Міжнародні економічні відносини»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – імпортна діяльність підприємства галузі виноробства.

У роботі розглядаються теоретичні основи дослідження імпортої діяльності підприємства, визначено його поняття та особливості, узагальнено чинники, що впливають ефективність, узагальнено методи оцінювання показників ефективності імпортних угод.

Проведено аналіз зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Винфорт», проаналізовано чинники, що впливають на імпорту діяльність, досліджено процес та етапи укладання імпортої угоди ТОВ «Винфорт». Визначено показники імпортої діяльності підприємства.

Запропоновано основні напрями удосконалення імпортних операцій ТОВ «Винфорт», зокрема за рахунок впровадження моделі управління імпортними операціями ТОВ «Винфорт» та організаційно-економічних заходів з удосконалення управління та реалізації імпортних контрактів підприємства.

Ключові слова: імпорт, зовнішньоторговельна діяльність, галузь виноробства, світовий ринок алкогольних напоїв, показники імпортої діяльності.

ANNOTATION

Noskachova Eugenia, «Improvement of import activity of the enterprise of the winemaking industry (on the example of Vinfort Ltd)»,

qualification work for a master's degree in a specialty
292 "International Economic Relations" under the master's program
"International Economic Relations",
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

Qualification work consists of three sections. The object of study is the import activity of a wine-growing enterprise.

The theoretical bases of research of import activity of the enterprise are considered in the work, its concepts and features are defined, the factors influencing efficiency are generalized, the methods of estimation of indicators of efficiency of import agreements are generalized.

The analysis of foreign economic activity of Ltd "Vinfort" is carried out, the factors influencing the import activity are analyzed, the process and stages of conclusion of the import agreement of Ltd "Vinfort" are investigated. Indicators of import activity of the enterprise are determined.

The basic directions of improvement of import operations of Ltd "Vinfort" are offered, in particular at the expense of introduction of the model of management of import operations of Ltd "Vinfort" and organizational and economic measures for improvement of management and implementation of import contracts of the enterprise.

Keywords: import, foreign trade, wine-making, world market of alcoholic beverages, indicators of import activity.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Поняття та особливості імпоротної діяльності підприємства.....	7
1.2. Чинники впливу на імпортну діяльність підприємства галузі виноробства	18
1.3. Методи визначення показників імпоротної діяльності підприємства	25
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВИНФОРТ» НА СВІТОВОМУ РИНКУ АЛКОГОЛЬНИХ НАПОЇВ	37
2.1. Організаційно-економічна характеристика діяльності ТОВ «Винфорт» на світовому ринку алкогольних напоїв	37
2.2. Аналіз показників імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт».....	47
2.3. Аналіз чинників імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт»	50
Висновки до розділу 2.....	61
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІМПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ВИНФОРТ»	63
3.1. Впровадження моделі управління імпоротною діяльністю ТОВ «Винфорт»	63
3.2. Шляхи оптимізації імпортних контрактів як чинник удосконалення імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт».....	82
3.3. Перспективи диверсифікації імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт».....	96
Висновки до розділу 3.....	100

ВИСНОВКИ.....	102
Список літературних джерел.....	106
Додатки	110

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. На сьогоднішній день проблема ефективно функціонуючої сфери зовнішньоекономічної діяльності як в Україні, так і в усьому міжнародному співтоваристві є досить актуальною, оскільки така діяльність здійснюється в сучасному глобальному середовищі, що висуває жорсткі вимоги щодо якості продукції, її науково-технічного нововведення та відповідності вимогам міжнародних стандартів. Сьогодні до найпопулярніших та високоприбуткових різновидів зовнішньоекономічної діяльності підприємств відносять імпорту діяльність, котра разом із експортною діяльністю займає найбільшу частку серед усіх зовнішньоекономічних операцій учасників ринкової економіки та допомагає підприємствам у вирішенні низки важливих питань, пов'язаних із конкурентоспроможністю на ринку, серед їх числа: покращення показників рентабельності та прибутковості; збільшення місткості ринку; нарощення обсягів продажу; удосконалення ознак якості товарів тощо. В Україні серед галузей, які створюють потік імпорту, слід назвати галузь виноробства - українські товаровиробники часто залежать від імпорту сировини, тари, обладнання, крім того такі підприємства часто імпортують на внутрішній ринок країни асортимент алкогольної продукції для подальшого збуту. Ринок алкогольних товарів країни має тенденцію до зростання, тому питання удосконалення імпорту товарів виноробної галузі залишається актуальним.

Теоретичні питання оцінки та підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємств розроблені цілою низкою авторів, серед яких Герчикова Н.Н., Кононова Г.А. Лифиц І.М., Портер М. Фатхутдінов Р.А. та ін. При вивченні параметрів конкурентоспроможності транспортних послуг автор спирався на роботи вчених: Дяченко Т.О., Балабанова Л.В., Нагорного Є.В., Габібової М.Ш., Поварова Г.В., Русакова Р.В., Козака Ю.Г., Уханової І.О. та ін.

Мета дослідження - є вивчення теоретичних питань дослідження імпоротної діяльності підприємства галузі виноробства та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення.

Завдання дослідження:

- визначення економічної сутності поняття «імпортна діяльність»;
- дослідження чинників впливу на імпортну діяльність підприємства галузі виноробства;
- узагальнення методів визначення показників імпоротної діяльності підприємства;
- здійснення аналізу імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт»;
- здійснення SWOT-аналізу чинників імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт»;
- внесення пропозицій щодо удосконалення імпоротної діяльності ТОВ «Винфорт».

Об'єктом дослідження є імпортна діяльність підприємства галузі виноробства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні заходи удосконалення імпоротної діяльності підприємства галузі виноробства.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів у питаннях імпоротної діяльності. При написанні роботи були використані наступні методи дослідження: загальнонаукові методи: синтез, аналіз, порівняння, абстрагування, конкретизація, індукція та дедукція, а також спеціальні методи наукових досліджень: методи економічного аналізу, таблично-графічні методи, системно-структурний аналіз; порівняльний аналіз і групування; розрахунково-аналітичний метод. Використано офісний пакет MS Office - Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи було використано такі джерела інформації як навчальні посібники, підручники, монографії, публікації у періодичних виданнях, матеріали звітності підприємств, матеріали науково-практичних конференцій, електронні ресурси,

нормативно-правові акти України, аналітичні та статистичні матеріали ТОВ «Винфорт».

Публікації та апробація результатів дослідження. Результати кваліфікаційної роботи апробовано на:

1. Всеукраїнському форумі з проблем міжнародних економічних відносин «Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів», ЖДТУ, 11 квітня 2019 року та опубліковано статтю: Уханова І.О., Носкачова Є.О. «Сучасні тренди на світовому ринку галузі виноробства» // Матеріали виступів Всеукраїнського форуму з проблем міжнародних економічних відносин «Розвиток міжнародної торгівлі в умовах глобальних економічних дисбалансів», ЖДТУ, 11 квітня 2019 року.
2. Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих вчених «Глобальні та регіональні аспекти інноваційного розвитку економіки». Одеса. ОНЕУ, 28 березня 2019 р. . де зроблено доповідь «Аналіз чинників та показників експортних імпортних операцій підприємства галузі виноробства (на прикладі ТОВ «Вінфорт»).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. Загальний обсяг роботи складає 112 сторінок. Робота включає список використаних джерел, який складає 48 найменувань.

ВИСНОВКИ

Таким чином в результаті проведення в кваліфікаційні роботі магістра дослідження можна зробити наступні висновки.

Узагальнення поглядів багатьох авторів на сутність поняття “імпортна діяльність” підприємства дає змогу нам зазначити, що імпортна діяльність підприємства – це низка взаємопов’язаних операцій, що передбачають купівлю товарів чи послуг суб’єктом підприємницької діяльності певної країни у контрагента із-за кордону з обов’язковим переміщенням продукції через митний кордон з метою надання у володіння цієї продукції суб’єкта країни імпортера. Також, термін “імпортна операція” передбачає сукупність взаємопов’язаних дій, що здійснює суб’єкт однієї країни шляхом одноразової купівлі продукції у резидента іншої країни для подальшого використання або реалізації з метою отримання прибутків та є основним складовим елементом імпортною діяльності.

Підприємствам доводиться враховувати вплив усіх груп факторів, які можуть позитивно чи негативно вплинути на ефективність імпортною діяльності, що допомагає зменшувати невизначеність, розробляти більш точні плани, оптимізувати ресурси і, в результаті, підвищувати стабільність та ефективність імпортною діяльності підприємства. До факторів зовнішнього середовища зараховують: економічну ситуацію в країнах імпортера та контрагентів; політичні обставини; експортерів – продавців продукції; споживачів тощо. До факторів внутрішнього середовища прийнято відносити: основні цілі та завдання імпортною діяльності підприємства; інформаційну базу щодо імпорту; ресурсне забезпечення ведення імпортною діяльності тощо. До контрольованих зараховують: цілі імпортно-орієнтованого підприємства; технологію ведення бізнесу тощо. До неконтрольованих: споживачів імпортною продукції; постачальників (контрагентів із-за кордону) сировини (готових виробів); нормативно-правову базу країн-контрагентів тощо.

Аналіз імпортних операцій включає визначення виконання зобов’язань за вартістю, фізичним обсягом та ціною імпортних товарів; визначення виконання

зобов'язань за термінами їхніх поставок та якістю; встановлення факторів і величин їхнього впливу на економічні показники; з'ясування причин недовиконання зобов'язань за тими чи іншими позиціями. Під час формування системи показників діагностики ефективності імпортової діяльності підприємства необхідно мати на увазі, що завдяки цій системі реалізуються як функції діагностики, так і відображається зміст ефективності цієї діяльності. Отже, теоретичний зміст системи показників діагностики ефективності імпортової діяльності підприємства має складатися з принципів їх формування, вимог, які слід дотримуватися, переліку функцій діагностики, що реалізуються завдяки цій системі, та відображати відповідні структурні складники ефективності цієї діяльності.

Компанія «Винфорт» заснована в 1999 році, як підприємство, що спеціалізується в області імпорту та торгівлі якісними алкогольними напоями. У звітному році в порівнянні з попереднім відбулось збільшення майже всіх елементів операційних витрат на 28 430 тис. грн., зокрема збільшення матеріальних витрат на 535 тис. грн., що є майже 2%. Крім того, спостерігається збільшення витрат на оплату праці на 10,25% або 2 915 тис. грн., відрахувань на соціальні заходи на 691 тис. грн. Однак амортизаційний рівень зменшився на 0,45%. За аналізований період на підприємстві відбулось незначне збільшення чистої рентабельності та рентабельності продажу від операційної діяльності на 0,11% та 1,33% відповідно. З аналізу видно, що всі показники мають позитивну тенденцію росту: чистий дохід на 91 070 тис. грн., прибутки від основної операційної, операційної та звичайної діяльності на 14 568 тис. грн. та 105 638 тис. грн. відповідно.

ТОВ «Винфорт» має налагоджені зовнішньоекономічні зв'язки: надійні постачальники та солідні замовники. За період 1-8 місяці 2019 року компанія зайняла 13 місце в Україні в імпорту всього алкоголю за митною вартістю. 2018 рік став досить сприятливим для імпорту тихого вина. Показники торгівлі з країнами ЄС виріс на 14%. Серед країн імпорту ми бачимо здебільш ріст торгівлі, окрім показників з Молдовою. У 2018 році торгівля знизилася на 8%.

Підприємство має 1,74 долари вигоди від здійснення імпортової операції і припадає на 1 гривню сукупних витрат, пов'язаних уз закупівлею продукції за кордоном. При цьому, динаміка цього показника характеризується тенденцією зростання його значення.

Проведено SWOT-аналіз та побудована «Матриця можливостей», з яких можна зробити висновок, що завдяки партнерству з великими українськими мережами збуту продукції та великій рентабельності ТОВ «Винфорт» має значний потенціал до розвитку. Через вигідне місцевлаштування компанія має можливість оперативно постачати та заключати угоди. Але через зосередженість компанії на Одеському регіоні в інших регіонах України ТОВ «Винфорт» втрачає частки на ринку алкогольної продукції, що також сприяє виникненню нових сильних конкурентів. Також це сприяє виникненню не вигідних умов для партнерів компанії, які працюють на умовах поставки «день-у-день». Тому з розвитком міжрегіональних філіалів, покращенням умов співпраці та розвитком ролі маркетингу, ТОВ «Винфорт» може вийти на більш стійкий рівень зовнішньоекономічної діяльності.

Аналіз імпортової діяльності ТОВ «Винфорт» має проводитись за нашими висновками за такими критеріями як: оцінка рівня і якості виконання підприємством зобов'язань по контрактах з іноземними партнерами, дослідження ефективності, переваг і недоліків укладання контрактів і договорів; аналіз ринку збуту в зовнішньоекономічній діяльності; аналіз динаміки (розвитку) імпортової діяльності підприємства; вивчення раціональності використання ресурсів з метою усунення небажаних відхилень від намічених завдань; аналітична оцінка виконання угод і виробничо-фінансових результатів зовнішньоекономічної діяльності.

З метою мінімізації витрат визнаних з придбанням товару, а також зниженням вартості готової продукції одним з перспективних напрямків діяльності ТОВ «Винфорт» може бути реалізація спільних програм з відомими виробниками алкогольної продукції по розливу їх торгових марок на виробничих потужностях товариства. Це дозволить скоротити витрати пов'язані

з більш низькою вартістю сировини вітчизняного виробництва. Для того щоб фахівці компанії могли відслідковувати тенденції сучасного алкогольного ринку і налагоджувати контакти з добре зарекомендували себе, перспективними підприємствами, необхідне створення бази даних іноземних виробників, що допоможе швидко і оперативно здійснювати пошук постачальників необхідних товарів і робити відповідні замовлення.

Запропоновано розробити нову двох етапну систему ціноутворення на ТОВ «Винфорт», яка значно знижує ризики, пов'язані зі зміною валютного курсу, що забезпечує фінансову стабільність та стійкість підприємства. Система знижок для клієнтів стимулює їх до вчасного розрахунку чи передплаті.

Для оцінки зміни ефективності ЗЕД пропонуємо розроблену нами методику, що буде враховувати кількість виконаних контрактів та об'єм прибутку від ЗЕД на рівні підприємства. Визначено. Що для ефективної зовнішньоекономічної діяльності ТОВ «Винфорт» планова кількість контрактів повинна складати не менше 252 шт, значення нижче 252 шт буде погіршувати ефективність імпортової діяльності, значення вище – значно підвищувати.

В пропозиціях щодо диверсифікації імпорту визначено, що серед найкращого відношення вартості до якості продукції на сьогоднішній день відповідають алкогольні напої з Іспанії та Португалії. Також великий попит на японські віскі. Через те, що це досить унікальний продукт, який випускається в лімітованій кількості – ціна на такі товари досить велика. Але через те, що тираж продукції досить малий, споживач позитивно реагує на такі пропозиції. Великим попитом користується винний матеріал, який розливається по пляшках вже в Китаї. Винний матеріал окрема тема так як дозволяє брендировать вино і знижувати логістичні витрати. Популярним постачальником винного матеріалу є Молдова, це перш за все високу якість і адекватну ціну.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абсава, Л. О. Формування глобального продовольчого ринку / О. Абсава // Економіка АПК. – 2009. – № 5. – С. 122.
2. Барінов В.А. Зовнішньоекономічна діяльність / В.А. Барінов. - М.: Форум, 2009. - 192 с.
3. Бубенко, С.П., 2002. Організаційно-економічний механізм експортної діяльності підприємства. Фінанси України, 10 (83), с. 75-80.
4. Буковинський А.Є. Теорія міжнародної торгівлі / Буковинський А.Є. - М.: Справа, 2002. - 327с.
5. Булатова А.С. Економіка / А.С. Булатова. – К.: МОЛОДЬ, 2012. – 600 с.
6. Бункіна М.К. Національна економіка: [навч. посібник] / Бункіна М.К. - М.: Справа, 2003. - 452 с.
7. Бутинець Ф.Ф. Загальні засади експортно-імпортної діяльності // Облік і аналіз в ЗЕД: Підручник. – Вид. 2-ге, доп. і переробл. – Житомир: ПП Рута, 2001. – 542с.
8. Бутинець Ф.Ф. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. Підручник для студентів Вищих Навчальних Закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». - Житомир: ПП «Рута», 2001. - 544 с
9. Власюк О.С. Зовнішня торгівля України: стан та прогноз / Власюк О.С. , Ямпільський І.Л. - К.: НІСД, 2004. - 63 с.
10. Грачов Ю.М. Зовнішньоекономічна діяльність. Організація і техніка зовнішньоторговельних операцій / Грачов Ю.Н. - М.: ЗАТ «Бізнес-школа» Інтел-Синтез», 2000. - 544 с.
11. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник / О.П. Гребельник. - 3-тє вид., Перероб. та допов. - Центр навч. л-ри, 2008. - 432 с.
12. Дахно І. І. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. / Дахно І.І. - К.: МАУП, 2003. – 296 с.

13. Дем'яненко А. Г. Формирование модели комплексного анализа эффективности внешнеэкономической деятельности предприятия / А. Г. Дем'яненко // Економіка, фінанси, право. – 2005. – № 2.
14. Джуровіч Р. Посібник з укладання зовнішньоторговельніх Контрактів. – М.: Юридична література, 1992 - 416 с.
15. Довідник ЗЕДівця. - 2-е вид., Перероб. і допов. - Х.: Фактор, 2008. - 656 с.
16. Електронний ресурс : <https://news.finance.ua/ua/news/-/323906/krupnyj-importer-vyn-vynfort-kupyv-odeskyj-zavod-shampanskyh-vyn>
17. Експортні та імпорتنі товари/[Електронний ресурс]//Режим доступу: <http://school.xvatit.com/index.php/title/>
18. Єресько, І. Г. Ресурсний потенціал: сутність і напрямки розвитку / Г. Єресько // Економіка і регіон. – 2006. – № 4 (11). – С. 65-69
19. Закон України "Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції" від 17.07.1997 р. (Із Наступний змінами и ДОПОВНЕННЯ).
20. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" // Зовнішньоекономічна діяльність: збірник нормативних АКТІВ. - К.: Торговий дім, 1992. - с. 3-34 (із Наступний змінами и ДОПОВНЕННЯ).
21. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959-ХІІ, зі змінами та доповненнями.
22. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.91 р № 959 / Верховна Рада України. - К. - 1 991.
23. Зборовська, Ю.Л., 2007. Підвищення конкурентоспроможності продукції – важлива умова нарощування експортного потенціалу АПК України. Зовнішня торгівля: право та економіка, 4(33), с. 137-140.
24. Зінь Е. А., Дука Н. С. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник для внз / Ред. Зінь Е. А. - К: Кондор, 2009. - 432 с.
25. Зовнішньоекономічні операції і контракти: навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Карп'як та ін. - К., 2004. - 608 с.

26. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навч. посіб. / М.І. Дідківській. - К.: Знання, 2006. - 462 с.
27. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів / [Багорова І.В., Редіна Н.І., Власюк В.Є., Гетьман О.О.] ; за ред. проф. І.В. Багрової. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 580 с.
28. Зовнішньоекономічні операції і контракти / [Козик В.В., Панкова Л.А., Карп'як Я.С. та інші] ; навч. посібник. – [2-ге вид., перероб. і доп]. – К. : Центр навч. літ-ри, 2004. – 608 с.
29. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів [під ред. Л.Є. Стровський]. - 3-е изд., Перераб. і доп. - М: ЮНИТИ, 2003. - 847 с. Ганін В.І. Основи теорії економічного аналізу / В.І. Ганін. – Х.: Самміт, 2015. – 105 с.
30. І. Міхасюк Державне регулювання економіки / І. Міхасюк, А. Мельник, М. Крупка. - Львів: "Українські технології", 1999. - 640с.
31. Івашук, С.П., 2011. Експортний потенціал як ключовий фактор сучасної інтеграційної стратегії України. Економічні науки. «Облік і фінанси». Збірник наукових праць. 8 (29), с. 186-200.
32. Ільницький В. М. Зовнішньоекономічна діяльність / Ільницький В. М., Томільцев І. М., Голодець І. В. - К., 1998. - 37 с.
33. Кузнецова Н.В. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні [практ. посібник] / Кузнецова Н.В. - К. : СПЛАЙН, 1998. - 220 с.
34. Митний кодекс України від 11.07.2002 р № 92 / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : І парла. вид-во, 2001. - 207 с.
35. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: [підручник] / Новицький В.Є. - К. : КНЕУ, 2003. - 948 с, 254 с.
36. Основи зовнішньоекономічної діяльності : термінол. слов. : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н. С. Дука; ред.: Е. А. Зінь; Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. - Рівне : НУВГП, 2011. - 471 с.
37. Отеченко Д.М. Регулювання економіки: [Навч. посібник] / Стеченко Д.М. - К. : МАУП, 2000. - 176 с.

38. Основи зовнішньоекономічної діяльності: теоретичні основи и Прикладні аспекти: навч.-метод. посіб. / Н.Г. Георгіаді, С.В. Князь, Х.С. Передало, Р.З. Берлінг. - Л.: Інтеллект-Захід, 2006. - 260 с.
39. Пазуха М.Д. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ) / М.Д. Пазуха. - К.: Центр навч. л-ри, 2008. - 230 с.
40. Рамусь І. П. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / Рамусь І. П. - К., 1996. - 57 с.
41. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дахно І. І., Барановська В. М., Бовтрук Ю. А. та ін.; За ред. І. І. Дахна - К.: Центр учбової літератури, 2009. - 472 с.
42. Смітєнка Б.М. Зовнішньоекономічна діяльність: підручник / Б.М. Смітєнка, В.К. Поспєлов. - 6-е изд. - М.: Academia, 2009. - 304 с.
43. Сміяна Л.С. Правові основи зовнішньоекономічної діяльності / Л.С. Сміяна. - К.: КНТ, 2008. - 416 с.
44. Степаненко О.І. Оцінка ризику партнерських отношений за експортно-імпорнтнімі операціями // Економіка: проблеми Теорії та практики: Зб. наук. праць. - Вип. 194: В 5 т. Том III. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. - С. 648 - 653. - 0,2 др. Арк.
45. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: [Навч.посібник] / Стеченко Д.М. - К.: МАУП, 2000. - 176 с.
46. Херіс Г.С. Міжнародні фінанси / Херіс Г.С. Дж. Менвілл; [Пер. з англ.] - М.: інформ.-іздат. будинок "Філінг", 1999. - 296 с. Вінник О. М. Господарське право: Курс лекцій / О. М. Виннік. - К.: Атіка, 2004. - 560 с.
47. Шишки Р.Б. Митне право України / Шишки Р.Б. - Харків: Національний ун-т внутр.справ, 2001. - 180 с.
48. Школа І.М. Міжнародні економічні відносини / Школа І.М. В.М.Козменко - Чернівці: «Рута», 1996. - 620 с., 94 с.